

„MADE IN“ – PLATFORMA ZA SUVREMENI OBRT I DIZAJN („MADE IN“ 2.0)

Projekt Morska dobra

KORALJKA VLAJO □ Muzej za umjetnost i obrt, Zagreb

MADE IN – platforma za suvremeni obrt i dizajn (MADE IN – Platform for Contemporary Crafts and Design) pokrenuta je ove godine, a nastala je na temeljima iznimno uspješnog projekta *MADE IN: Crafts and Design Narratives* iz 2021. Izvorni projekt okupio je šest partnera iz četiri zemlje: Muzej za umjetnost i obrt – MUO i Oazu (oba iz Hrvatske); Muzej arhitekture i oblikovanja – MAO (iz Slovenije); Novu Iskru i Mikser (oba iz Srbije) i Werkraum Bregenzwald (iz Austrije).

Glavni su ciljevi inicijative bili razvoj metoda prijenosa vještina i znanja unutar obrta i dizajna, stvaranje novih modela održive proizvodnje, primjena digitalne tehnologije za kreativne namjene, čuvanje i širenje znanja u području obrta i podizanje svijesti o važnosti održive proizvodnje radi očuvanja okoliša i kulturne baštine. Iako opsegom i proračunom skroman, *MADE IN: Crafts and Design Narratives* bio je pionir u mapiranju obrtnika u regiji te u poticanju suradnje obrtnika i dizajnera. Projekt je bio poticaj postavljanju relevantnih pitanja o opstanku i evoluciji obrta, društvenoj odgovornosti dizajna te suvremenim izazovima s kojima se ta dva područja suočavaju. Istraživanja provedena tijekom dizajnerskih rezidencija i radionica rezultirala su dodatnim uvidima u potencijale lokalnoga i globalnog nanoturizma,¹ u teme održivosti i mogućnosti upotrijebljenih lokalnih materijala te u značenje očuvanja obrtničke tradicije unutar društvenih zajednica. Rezultati rezidencija i radionica predstavljeni su 2020. godine široj europskoj javnosti velikom putujućom izložbom,² opsežnom knjigom i mrežnom stranicom. Projekt *MADE IN: Crafts and Design Narratives* nagrađen je *Velikom nagradom Hrvatskoga dizajnerskog društva (2020.)*, regionalnom nagradom za društvenu inovaciju *SozialMarie (2021.)* te europskom nagradom *European Heritage Award (2023.)*.

MADE IN – Platforma za suvremeni obrt i dizajn pokrenuta je s proširenim ambicijama djelovanja i s ciljem dogradnje dobrih rezultata prethodnog projekta. Bitno je povećan broj partnera u projektu: osim izvornih partnera (MAO-a, MUO-a, Nove Iskre, Oaze), projektu su se priključili novi partneri iz Hrvatske (Drugo more) i Slovenije (Centar Rog) te partneri iz novopriključenih zemalja: Muzej grada Zenice iz Bosne i Hercegovine, Kunstgewerbemuseum Dresden i Sveučilište primijenjenih znanosti Schneeberg iz Njemačke i portugalska organi-

zacija Passa ao Futuro (PAF). Uz već ustanovljenu metodologiju suradnje dizajnera i obrtnika platforme *MADE IN* platforma svoj je interes za transdisciplinarnom suradnjom proširila na područje znanstvene, muzeološke i umjetničke zajednice. Partnerske organizacije različitih su veličina, interesa i područja djelovanja – obuhvaćaju muzeje, proizvodne centre, obrazovne ustanove i nevladine udruge. Njihova različita iskustva i polja stručnosti međusobno se podupiru i osiguravaju nužnu potporu za različita tematska područja projekta: obrtništvo, očuvanje i prezentaciju baštine, digitalne tehnologije, dizajn i proizvodnju, kao i za kuriranje i izdavaštvo.

Za razliku od prethodne iteracije projekta, u kojoj je svaki partner provodio sličan skup aktivnosti sličnim tempom i unutar sličnoga vremenskog okvira, novi će se projekt koristiti nizom različitih modela djelovanja kako bi u potpunosti iskoristio komplementarne stručnosti partnerskih organizacija.

Ključni ciljevi *MADE IN* platforme jesu: 1. stvoriti bazu podataka o obrtima i obrtnicima, stručnjacima raznorodnih disciplina i o prirodnim resursima vezanima za obrt i dizajn, koja će biti javno dostupna na web stranici projekta; 2. stvoriti participativno i interdisciplinarno proizvodno okruženje i metode kako bi se osmislili inovativni načini prijenosa znanja među obrtnicima, dizajnerima, kreatorima, umjetnicima i organizacijama te da bi se potaknulo zajedničko stvaranje i suradnja; 3. nadahnuti osmišljavanje održivih, inovativnih i kružnih proizvodnih modela, proizvoda i prototipova koji se bave hitnim ekološkim izazovima; 4. podići svijest o važnosti kreativnosti na sjecištu obrta i dizajna te na očuvanju obrtničke baštine i znanja umrežavanjem, komunikacijom i suradnjom.

Već je u izvornoj inačici projekta osmišljena digitalizirana regionalna baza podataka obrta i obrtnika, a metodologija njihova mapiranja testirana je unosom podataka o 40 obrtnika iz Austrije, Hrvatske, Slovenije i Srbije. U digitalnom repozitoriju prikupljeni su svi relevantni podatci o pojedinim obrtima i obrtnicima – od detaljne analize tipičnih alata i tehnika rada do opisa radionica i biografija obrtnika. Jedan od ciljeva te inicijative bio je približiti često nevidljive obrtničke prakse suvremenoj publici, kako stručnoj, tako i općoj. Naime, obrti se u široj javnosti

IM 54, 2023.
TEMA BROJA
TOPIC OF THIS VOLUME

1 Nanoturizam je prijedlog participativne, lokalno orijentirane, *bottom-up* alternative suvremenom konvencionalnom turizmu i svim ekološkim, društvenim i ekonomskim posljedicama koje takav turizam donosi.

2 Premijera izložbe *Made in: Crafts and Design Narratives* održana je u Muzeju za umjetnost i obrt u veljači 2020. godine, neposredno prije zagrebačkog potresa i početka pandemije COVID-a. S obzirom na izvanredne okolnosti znatno je smanjen planirani broj gostovanja te je izložba tijekom sljedeće dvije godine gostovala samo u Ljubljani, Bregenzwaldu i Dresdenu.

3 Jedan je takav primjer slučaj zagrebačkog češljara Antuna Penezića, posljednjega domaćeg obrtnika koji je izrađivao češljeve od životinjskih rogova. Tijekom dizajnerske rezidencije projekta *MADE IN* u Zagrebu gospodin Penezić je surađivao s renomiranim belgijskim dizajnerskim studijem *Unfold*, koji je o njemu snimio i dokumentarni film (režiser Alexandre Humbert). Antun Penezić preminuo je 2021. godine, a s njegovim odlaskom ugasio se i taj obrt.

uvelike doživljavaju kao zastarjela, neinventivna i tradicionalna praksa, što ih čini neprivlačnima i potrošačima i potencijalnim suradnicima (npr. dizajnerima).

Istodobno, takvom se bazom željelo akumulirati stečeno znanje i vještine europskih obrtnika i sačuvati ga od zaborava. Naime, brojni su obrtnici koji su surađivali na projektu bili posljednji nositelji znanja o svom obrtu, često u poznim godinama i bez nasljednika koji bi nastavio voditi obrt nakon njihova umirovljenja.³ Iako, dakako, takva baza podataka nije sveobuhvatno rješenje problema odumiranja obrta, prikupljeni podatci mogu poslužiti ne samo kao kvalitetan izvor znanja o obrtničkim praksama, već i kao podsjetnik na važnost obrtništva za održanje lokalnih zajednica. Kako bi se obrtništvo očuvalo kao živa praksa, bilo je nužno pokazati njegovu relevantnost za suvremeno društvo. Stoga je tijekom prvog projekta organiziran niz seminara i konferencija na kojima su predstavljena nova teorijska znanja o položaju obrta u suvremenom društvu, prikazani primjeri dobre prakse aktiviranja obrtničkog rada, predstavljene druge uspješ-

ne europske inicijative potpore tradicionalnim obrtima te istraženi uspješni primjeri suradnje obrtnika i dizajnera.

MADE IN platforma temelji se na znanju o obrtničkoj baštini i međusektorskoj razmjeni znanja prikupljenih tijekom izvornog projekta, koji je digitaliziran i objavljen na projektnoj web stranici www.madein-platform.com. Projekt nastavlja prikupljati podatke o lokalnim obrtima iz partnerskih zemalja, a baza će biti proširena i dodatnim videomaterijalom – snimkama razgovora s obrtnicima i prikazima njihova rada.

Ti će podatci biti obogaćeni zapisima o lokalnim prirodnim resursima tradicionalno korištenima u obrtničkoj praksi. Dodatno, u bazu podataka bit će uključeni i stručnjaci drugih relevantnih područja radi razvoja transdisciplinarne ekspertize.

Naime, u ovoj ediciji projekta *MADE IN* partneri iz pojedinih zemalja odlučili su obraditi temu obrtničkoga i dizajnerskog rada unutar pojedinih lokalno specifičnih okruženja.

Hrvatski partneri svoju su pozornost usmjerili na morski okoliš – primorje, more i podmorje, te su stoga započeli suradnju sa stručnjacima iz različitih institucija koje se bave tim područjem. Osim što tako prikupljeni i sistematizirani podaci postaju važan izvor znanja o suvremenim europskim obrtima za širu javnost, u kasnijim fazama projekta te će informacije biti nužne suradnicima na projektu (dizajnerima, umjetnicima) kao svojevrsni „atlas znanja“ iz kojega će moći crpiti ideje i inspiraciju.

Uključivanje stručnjaka iz drugih područja bio je prvi korak u stvaranju participativnoga i transdisciplinarnog okruženja u kojemu će se otvoriti mogućnost slobodne razmjene znanja među znanstvenicima, dizajnerima, umjetnicima, obrtnicima i ostalim stručnjacima.

Radi promocije takve međusektorske suradnje, u lipnju 2023. u Tehničkomu muzeju „Nikola Tesla“ u Zagrebu organizirana je i serija predavanja *Morska dobra* kojima se *MADE IN* platforma prvi put predstavila domaćoj javnosti. Cilj tih predavanja bilo je pokretanje dijaloga među stručnjacima iz područja dizajna, umjetnosti,

znanosti, muzeologije i obrta, istraživanje različitih aspekata prirodnih resursa mora te ispitivanje mogućnosti njihove održivosti u lokalnom kontekstu. Ta je tema zatim i dodatno produbljena na seminaru *Morska dobra*, održanome u Rijeci u listopadu 2023. Tim dvama događajima započeta je aktivna suradnja s nizom institucija i organizacija poput Hrvatskoga povijesnog i pomorskog muzeja u Rijeci, Kuće o batani iz Rovinja, Muzeja općine

4 Projekt *Mobile Kitchen* izradio je austrijsko-njemački dizajnerski studio Chmara, Rosinke u suradnji s austrijskim obrtnicima: Holzwerstatt Markus Faißt, Holzhandwerk Helmut Fink, Mohr Polster, Oberhauser & Schedler Bau, Ofenbau Voppichler, Tischlerei Wolfgang Lässer, VMZ Klaus Tschann.

5 Projekt *Ratio* izveo je bečki studio Mischer traxler u suradnji sa slovenskim obrtnikom Benom Ogrinom.

6 Projekt *Bulrush Talks* realizirale su hrvatske dizajnerice Andreja Lovreković i Ela Meseldžić u suradnji s obrtnicima Stjepanom Zagorščakom (izrada logožara) i Vesnom Hrkač (knjigovežnica, 1924). Taj je projekt realiziran tijekom dizajnerskih radionica *MADE IN: Superlocal*, koje je u Zagrebu vodio talijanski dizajner Andrea de Chirico.

Jelsa, Odjela za sociologiju Sveučilišta u Zadru, Biološkog odsjeka Prirodoslovno-matematičkog fakulteta u Zagrebu, Zavoda za istraživanje mora i okoliša Instituta „Ruđer Bošković“, Instituta za turizam i Instituta za političku ekologiju iz Zagreba te Zelene mreže aktivističkih grupa, udruge Kontejner i udruge „4 grada Dragodid“. Razvojem inovativnih metoda prijenosa znanja aktivirat će se akumulirano znanje mnogih organizacija: naime, većina nabrojanih aktera trenutačno nije povezana u zajednički sustav proizvodnje znanja, već uglavnom djeluju izolirano, tj. unutar svoje discipline.

Međusektorskom suradnjom unutar transdisciplinarnog okruženja *MADE IN* platforma ne želi samo povećati fondus relevantnog znanja već i proširiti potencijalnu publiku tih organizacija kako bi bila spremna odgovoriti na neka goruća pitanja s kojima se suočava suvremeno društvo. Rezultati razmjene znanja i proizvodnih aktivnosti bit će predstavljeni i raspravljeni na brojnim događanjima profesionalnog umrežavanja kao što su konferencije i seminari. Te će rasprave ujedno služiti kao

neformalna revizija projekta od strane kolega, dajući tako partnerima priliku da poboljšaju i isprave sve uočene slabe točke. Taj proces prijenosa znanja kontinuirano će se dograđivati tijekom provedbe projekta kako bi se stvorilo transdisciplinarno proizvodno okruženje i identificirale inovativne metode za suradnju među obrtnicima, dizajnerima, obrtnicima i umjetnicima. Projektom će se aktivnostima testirati inovacijski potencijal za održivo transdisciplinarno stvaranje na sjecištu obrta i dizajna putem niza programa kao što su kreativne rezidencije, radionice i ljetna škola.

Iskustva prethodnog projekta upozorila su na nedostatak mogućnosti za razmjenu znanja među obrtnicima i dizajnerima kao na jedan od ključnih problema. Prethodno utvrđena metodologija projektne suradnje pojedinih obrtnika i odabranih dizajnera pokazala se iznimno uspješnom u prevladavanju tog jaza, pa će se slična metodologija implementirati i u nastavku projekta.

Naime, tijekom prvog izdanja projekta *MADE IN* suradnjom brojnih dizajnera i obrtnika realizirano je 14 kompleksnih projekata koji su se bavili različitim aspektima suvremenog života, obrtničke proizvodnje i lokalnih resursa – od koncepta kuhinjskog namještaja inspiriranog lokalnim materijalima i tehnikama⁴ do inovativnih metoda prikaza udjela metala u lokalnom tlu⁵ i novih načina upotrebe tradicionalnih materijala poput rogoza.⁶

U nastavku projekta dizajnerima i obrtnicima omogućit će se dodatno obrazovanje putem mnoštva obrazovnih modula poput tečajeva o tehnologijama digitalne proizvodnje u organizaciji Fakulteta primijenjenih umjetnosti (Beograd), ljetne škole u organizaciji Passa ao Futuro te novih rezidencija u svih šest zemalja sudionica, uz

MADE IN DIJALOZI

MADE IN CRAFTS - DESIGN NARRATIVES 2018/2020

MORSKA DOBRA

Utorak, 27. lipnja 2023. • 9:15 → 15:00 • Tehnički muzej Nikola Tesla, Zagreb

Morska dobra u okviru
MADE IN Platforme za suvremeni
obrt i dizajn

Pozivamo vas na predstavljanje projekta i seriju predavanja *Morska dobra*, kojim u okviru MADE IN Platforme za suvremeni obrt i dizajn započinjemo dijalog između stručnjaka iz područja dizajna, umjetnosti, znanosti, muzeologije i obrtništva. Cilj projekta je kroz aktivnosti u formatima seminara, rezidencija i izložbi istražiti različite aspekte prirodni, dostupnih resursa vezanih na more, primorje i podmorje, te postaviti pitanja održivosti njihove eksploatacije u lokalnom kontekstu.

Organizatori: Projektni partneri:

doprinosu lokalnih tvornica, laboratorija i/ili drugih inicijativa koje promiču uporabu novih alata i tehnologija. Rezultati tih obrazovnih modula bit će sistematizirani u priručnicima koji će detaljno prikazati potencijalne primjene novih metodologija.

Jedan od važnih ciljeva projekta platforme *MADE IN* jest poticanje održivih, inovativnih i kružnih modela proizvodnje te osmišljavanje proizvoda i prototipova koji rješavaju suvremene ekološke izazove. Stoga će se svi programi prijenosa znanja oslanjati na lokalnu proizvodnju i koristiti se lokalnim materijalima, a među ključnim temama je problem globalne ekstrakcije materijala i gubitak bioraznolikosti. Primjenom lokalno utemeljene metodologije rada pozvani umjetnici, dizajneri i obrtnici radić će na specifičnim lokalitetima te promišljati određene mikrokontekste u procesima eksploatacije materijala, s posebnim fokusom na tlu, biljkama i moru. Na taj će način projekt izaći iz antropocentričnih okvira promišljanja

te se proširiti na perspektivu usmjerenu na cjelokupnu životnu okolinu.

Prvi *MADE IN* projekt otkrio je da je samo nekoliko uključenih dizajnera bilo svjesno važnosti iskorištavanja lokalnih resursa ili načela kružnoga gospodarstva. Nadalje, većina suvremenih dizajnera isključena je iz proizvodnih procesa i ne posjeduje specifična znanja koja se mogu steći samo praktičnim radom. Zato je želja projektnih partnera stvoriti transdisciplinarno okruženje u proizvodnim procesima i načinima rada, a samim time i učvrstiti veze dizajnera s obrtnicima, tehnolozima i proizvođačima sirovina. Takav način rada omogućit će dizajnerima praktično iskustvo u radu sa sirovinama i proizvodnim procesima povezanim s kružnim gospodarstvom.

Istodobno, inovacijom i suradnjom projekt će nastojati spojiti tradicionalne tehnike obrtničke proizvodnje s novim digitalnim tehnologijama za proizvodnju održivih materijala dobivenih iz tla, biljaka i mora te inovativne proizvodne tehnike kao što su 3D i 4D ispis iz prirodnih materijala poput drva i gline. Cilj projekta je povećanje potencijala osmišljavanja i primjene inovativnih i održivih proizvodnih tehnika razvojem novih materijala i proizvodnih ciklusa ili kreativnom primjenom digitalne tehnologije.

Jedan od ciljeva platforme *MADE IN* jest i unapređenje tradicionalnih metoda proizvodnje uz pomoć digitalne tehnologije i znanstvenih istraživanja razvoja novih, održivih materijala. Prvi projekt *MADE IN* otkrio je da je samo manji broj mapiranih obrtnika u razvoju i proizvodnji svojih proizvoda primjenjivao nove tehnologije. Inovacija je kroz povijest bila sastavni dio obrtničkog sektora, važan generator novih tehnologija i drugih oblika napretka u svakodnevnom životu. S početkom

industrializacije, međutim, tradicionalni su obrti izgubili tu progresivnu ulogu i umjesto toga počeli su se usredotočivati na očuvanje tradicionalnih tehnologija i vještina. Taj će se raskorak premostiti stvaranjem transdisciplinarnog okruženja u smislu proizvodnje i metoda rada, čime će se otvarati nove prilike za obrtnike, dizajnere i umjetnike. Dodatno, pod vodstvom lokalnih stručnjaka sudionici će biti obučeni za primjenu novih alata i digitalnih tehnologija.

Na konceptualnoj razini zajednički je nazivnik cijelog projekta upotreba prirodnih materijala i resursa u tradicionalnim i suvremenim procesima dizajna i proizvodnje. O prirodnim resursima raspravljat će se u smislu kružnog sustava proizvodnje koji obuhvaća cijeli životni ciklus predmeta – od vađenja, uzgoja ili traženja materijala do proizvodnje, distribucije, upotrebe i konačnog odlaganja. Projekti će istraživati teme poput odnosa između globalnih pitanja okoliša i lokalnih potencijala, tradicionalnih načina izrade i primjene novih tehnologija, kao i pitanja međusobne povezanosti postojećih obrtničkih sustava, razvoja novih proizvodnih metoda i održivih materijalnih ciklusa. Odabrani će se proizvodi domaće umjetnosti i obrta promovirati na lokalnim tržištima, što će pridonijeti dugoročnom skraćivanju opskrbenih lanaca. Rezultati projekta – podatkovna baza obrtnika, priručnici namijenjenih obrtnicima i dizajnerima te proizvodi nastali tijekom dizajnerskih rezidencija – bit će predstavljeni na mrežnim stranicama projekta te na brojnim lokalnim izložbama i u bogatom katalogu.

U Hrvatskoj je platforma *MADE IN* podržana sredstvima Europske unije (iz programa *Kreativna Europa*), Ministarstva kulture i medija Republike Hrvatske te organizacije *Kultura nova*.

Primljeno: 12. prosinca 2023.

MADE IN – PLATFORM FOR CONTEMPORARY CRAFTS AND DESIGN (MADE IN 2.0)

MADE IN – Platform for Contemporary Crafts and Design was launched in 2023, on the foundations of the very successful project *MADE IN: Crafts and Design Narratives of 2021*.

The original project brought together six partners from four countries: Museum for Arts and Crafts and Oaza, from Croatia; Museum of Architecture and Design, from Slovenia; Nova Iskra and Mikser, both from Serbia; and Werkraum Bregenzerwald, from Austria.

The main objectives of the initiatives were the development of methods for transmitting skills and knowledge within crafts and design, the creation of new models of sustainable production, the application of digital technology for creative purposes, the preservation and dissemination of knowledge in the crafts world and raising awareness of the importance of sustainable production for the sake of the preservation of both the environment and the cultural heritage. Though modest in terms of scope and budget, *MADE IN: Crafts and Design Narratives* was a pioneer in the mapping of craftspersons in the region and in the encouragement of collaboration between designer and craftsperson. Research carried out during designer residencies and workshops resulted in additional insights into the potentials of local and global nano-tourism, into themes of sustainability and the possibilities of local materials used and into the importance of preserving craft traditions in social communities. The results of residencies and workshops were presented in 2020 to the European public with a large touring exhibition, a substantial book, and a website.

For the sake of the promotion of this kind of inter-sectoral collaboration, in June 2023 in the Nikola Tesla Technical Museum in Zagreb, a series of lectures on *Marine Properties* was organized, in which the *MADE IN* platform was presented for the first time to the domestic public. The objective of these lectures was to launch a dialogue among experts from the domains of design, art, science, museology and craft production, research into various aspects of the natural resources of the sea and testing out the possibility for their sustainability in the local context.